

## ÖĞRETİM ELEMANLARININ ÖĞRENCİLERE İLİŞKİN DEĞER TERCİHLERİNİN ROKEACH DEĞERLER ENVANTERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Özge GÜDÜ DEMİRBULAT\*

Düriye BOZOK\*\*

### ÖZET

İnsanların davranışlarını yönlendiren ve hayatları boyunca yaşamlarını şekillendiren bir kavram olarak değerler; çevremizdeki olayları belirli değerlendirmelerden geçirerek davranışlarımıza yön vermemizi sağlayabilmektedir. Değerler sayesinde insanların neye önem verdiklerini ve dünya görüşlerini tespit edebilmemiz mümkündür. Bireylerin, değerler sayesinde diğer insanlarla etkili bir iletişime geçmesi söz konusu olabilmektedir. Bu araştırmanın amacı; öğretim elemanlarının öğrencilere ilişkin değer tercihlerinin değerlendirilerek, bu değerlerin öğretim elemanlarına göre önem düzeyleri ile öğrencilerin bu değerlere sahip olmalarına yönelik performans düzeylerinin ölçülmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada; Rokeach Değerler Envanteri'nde yer alan araçsal değerlere ilişkin maddelere bakılarak, Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde bir anket çalışması yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre; Rokeach Değerler Envanterinde yer alan 18 değere ilişkin ifadelerin tamamı, öğretim elemanları tarafından önemli olarak görülmektedir. Ancak öğretim elemanlarının değerlendirmesine göre öğrencilerin performansları önem ile kıyaslandığında nispeten düşük seviyede gerçekleşmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Değerler, Eğitim, Turizm Öğrencileri, Rokeach Değerler Envanteri.

### *AN INVESTIGATION OF FACULTY MEMBERS' PERSPECTIVES TOWARDS VALUES RELATED TO STUDENTS PREFERENCES ACCORDING TO ROKEACH VALUE INVENTORY*

### ABSTRACT

Value as a concept directing the behavior of people and shaping their lives may enable them to affect their behavior by passing specific assessment of events in their environment. It is possible to state that what is important for people and their worldview by values. It is also point at issue that individual's can communicate effectively the other people by values. This search's aim is to take review of value prefer faculty members to students and according to faculty member's severity degree on if the students perform well or not. In this context, sample survey was held in Balıkesir University Tourism Faculty according to Rokeach Values Inventory, as an instrument value. According to finding, 18 values statements in Rokeach Values Inventory are important for faculty members. But according to faculty member's assesment when compared student's perform is relatively low.

**Key Words:** Values, Education, Tourism Students, Rokeach Values Inventory.

\* Arş. Gör., Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi, ozgegudu@hotmail.com

\*\* Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi, duriye\_yahoo.com

## **Giriş**

Değerlerin insan duygu, düşünce ve davranışlarıyla yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Hatta pek çok sosyal bilimci değerlerin insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahip olduğunu düşünmektedir (Aktay, 2008, s. 11). Değer kavramı, davranışlara yön veren önemli bir faktör olarak ele alındığında, “belli bir davranış ya da yaşam amacının diğerinden üstün olduğu yönündeki istikrarlı ve derin bir inanç” olup, bir nesne, kişi ya da durumun diğerinden üstünlüğünü ifade etmektedir. Değer yönelimi kişilerde duygusal bir tepkiye yol açarak, bir şeyin arzu edilen şey olup olmadığına, iyi mi yoksa kötü mü olduğuna dair inanç ve kabullerdir. Davranışlara yön vererek onları yargılayıp değerlendirmemizi sağlayan değer kavramı, bireyin önemli gördüğü şeyleri tanımlayarak istek ve tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösteren, belli bir durumu diğerine tercih etme eğilimidir (Tanıt, 2007, s. 38). Değerlerin öğrenilmesinde bilgi ve düşünce boyutu oldukça önemlidir. İnsanlar tercihlerini ve yargılarını yeni öğrendikleriyle değiştirmekte ve şekillenmektedir. Sonuçta, değerler genetik olarak aktarılmazlar. Bununla birlikte değerler, sosyal rollerle öğrenilerek bir sonraki kuşaklara aktarılırlar. Sosyal roller içinde mesleki, cinsel, sosyal, kişisel gibi kimlik yapıları da yer almaktadır. Sosyal rollerle biçimlenen kimlik yapılarının oluşmasında değerler önemli bir yere sahiptirler (Onatır, 2008, s. 64). Sahip olunan değerler kişinin toplum içerisindeki konumunun belirlenmesinde etkili olmaktadır. Toplumun en temel kurumu olan aile, eğitim ve din gibi kurumlar değerlerin benimsenmesinde, yaşatılmasında ve bir sonraki kuşağa aktarılmasında önemli roller üstlenmektedirler (Özdemir vd., 2010, s. 1073). Bu değerler sayesinde birey, diğer insanlar ile etkili iletişime geçebilir ve sosyal konumunun belirlenmesi için uygun bir zemin hazırlayabilir (Ünal, 2011, s. 6).

İnsan davranışını, önemli ölçüde sahip olduğu değerler biçimlendirmektedir. Bu doğrultuda değerler bireylerin hem işbirliği düzeyini, seçici algısını, bilgiyi yorumlama gücünü ve vizyon alanını belirler; hem de alternatifler arasında seçim yapmasında, karar vermesinde, sorun ve çatışmaları çözümlenmesinde temel bir araç olarak etkin konumda yer alır (Keskin ve Sağlam, 2014, s. 82). Değerler, çevredeki olayları belirli bir süzgeçten geçirip, davranışlara yön vermeyi sağlayan olgulardır. Bireyin değerlerinin bilinmesi, yaşantısındaki durumlar karşısında onun davranışlarının tahmin edilmesine yardımcı olabilir. Değer, bireylerin tercihlerine öncülük etmekte ve bu durumda da değer kavramının incelenmesini önemli hale getirmektedir (Çalışkur vd., 2012, s. 220).

Bireyde toplumca istenen davranışları geliştirme sürecine eğitim denilirken bu süreçten geçen insanların farklılaşması beklenmektedir. Bu farklılaşma bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşmektedir (Sarıcı Bulut, 2013, s. 1247). Onatır (2008, s. 75) eğitimin hem köken hem de işlev bakımından toplumsal bir olgu olduğuna vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte eğitim aynı zamanda gelecek kuşaklara değer aktarımının yapıldığı bir süreçtir (Aktay, 2008, s. 12). Bu süreç içerisinde öğretmenlerin sahip oldukları değerler öğrencileri etkileyebilmektedir (Başçıftçi vd., 2011, s. 630). Değerlerden arındırılmış ve değerleri kapsamayan bir eğitim olamayacağından, neyin doğru, neyin yanlış ve neyin öğretmede öncelikli ve önemli olduğunu vurgulamada eğitimcilerle rehberlik edecek ilkelerin olması gerekmektedir (Aktay ve Ekşi, 2009, s. 20). Bu varsayımdan yola çıkarak, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının sahip oldukları değerler üzerine çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Değerler,

bireylerin duygusal ve davranışsal tepkileri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Alakavuklar ve Arbak, 2009, s. 53). Rokeach'e (1973) göre değerlerin en önemli fonksiyonu, çeşitli durumlarda davranışa rehberlik eden standartlar sağlamasıdır. Değerler, kendimizi başka insanlara tanıtmada, başkalarının davranışını ve kendi davranışımızı yargılamada, kendimizi başkalarıyla karşılaştırmada, başkalarını ikna etmede temel oluşturmaktadır (Sağnak, 2005, s. 166).

Bireyi ve toplumu tanıma ve tanımlamada kullanılan, davranışları yönlendiren, birey ve toplum açısından varlık ve devamlılık sağlayan ölçütlere değer denilmektedir (Çelikkaya vd., 2013, s. 124). Değer kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık olarak açıklanmaktadır (Bakaç, 2013, s. 303). Değerler genellikle inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır (Bayrakdar, 2009, s. 6). Rokeach'e (1973) göre değer, "belli bir davranış tarzı veya varoluşun temel amacı hakkında uzun süreli kişisel bir inanıştır (Tanıt, 2007, s. 36). Değer kavramı hemen hemen bütün bilim dallarına konu edilen geniş bir alana işaret etmektedir (Koruklu ve Aktamış, 2012, s. 1304). Kavramsal olarak, "olması gerekeni" ifade etmekte ve iyi, güzel, doğru kelimeleri genellikle değer terimleri olarak tanımlanmaktadır (Sarıcı Bulut, 2012, s. 217). Değerler insanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir. Sosyal bilimciler değerlerin insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedirler. Bu çerçevede değerler toplumların oluşmasında ve gelişmesinde büyük bir öneme sahiptir (Dilmaç vd., 2009, s. 10).

Değerlerin başlıca özellikleri; bireyin gösterdiği hem olumlu hem de olumsuz davranışları açıklayan ve insanların günlük yaşantılarında neyin önemli neyin önemsiz olduğunu etkileyen bir yapıya sahip olması şeklinde sıralanabilmektedir (Yılmaz, 2009, s. 110). Değerler hem mikro hem de makro anlama sahip kavramlardır. Bireysel davranış temelinde değerler, bireyin ihtiyaçları ile toplumsal yaşamın taleplerini uzlaştıran içselleştirilmiş standartlardır. Bu durumda değerler bireylere eylemleri için uygun seçenekleri sunmaktadır. Kültürel yaşam gibi makro düzlemde ise değerler, toplumsal yaşamla bütünleşmeye olanak veren, paylaşılan anlamları anlatmaktadır (Balci ve Yanpar Yelken, 2010, s. 81). Değerler toplumları özelleştiren bir araç olmakla birlikte toplumların devamını sağlayan en önemli unsurdur. Ayrıca değerler, kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütlerdir (Bolat, 2013, s. 16). Değerler insanların yaşantılarında neye önem verdiklerini analiz etmeye destek verir. Bu anlamda değerler kişisel yaşamda rehber prensipler olarak düşünülmemekte (Yıldırım, 2009, s. 166) ve kişilerin davranışlarının oluşumunda etkili olmaktadır (Altıntaş, 2005, s. 2). Değerler bize neyi yapmamız gerektiğini kesin olarak söylemezler. Ancak yapılacak olan doğru şeyler için rehberlik ederler (Oğuz, 2012, s. 1310). Değerler üzerine kültürlerarası geniş bir araştırma yapmış olan Geert Hofstede (1980), değeri "belirli durumları diğerlerine tercih etmeye yönelik büyük bir eğilim" olarak ifade etmiştir (Özkul, 2007, s. 4). Rokeach ise değerleri sosyal boyutta ele alan ve onu bu çerçevede tutum ve davranışlarla ilişkilendiren ilk yazardır (Oğuz, 2012, s. 1310).

İnsanlar sosyal, estetik, dinî, ahlaki, siyasi ve iktisadi birçok değerlere sahiptir. Bu değerler birbirleriyle ahenkli bir ilişki halindedirler. Tavır ve hareketler, eylemler, duygular, fikirler, vasıflar, kişiler ve gruplar, amaçlar ve araçlar, tümü ile her şey toplum hayatında değerlere göre mukayese olunur ve insanların davranışsal karar ve tutumlarını tahmin etme ve anlamada değer önceliklerinin önemli bir rolü vardır (Sarıcı

Bulut, 2012, s. 217). Değerler, günlük yaşam içerisinde ailede, akraba, komşu, yakın çevre ile ilişkilerde, alışverişte, düğünde, yasta, bayramlarda bir başka deyişle her zaman her yerde toplumsal yaşamımızın içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle, yaşamımızın bütününde yer alan değerlerin yarınlar için hazırlanmaya çalıştığımız öğrencilere eğitim yoluyla kazandırılması gerekmektedir. Bu da etkili bir değerler eğitimi gerekli kılmaktadır (Yalar ve Yanpar Yelken, 2011, s. 81). Değer eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bunların önemli bir bölümünün öğrencilerin ve öğretmenlerin değerler eğitimi ile ilgili görüş ve düşüncelerinin belirlenmesini amaçlayan (Akbas, 2004; Aslan, 2007; Can, 2008; Coşkun ve Yıldırım, 2009; Dilmaç vd., 2008; Keskin, 2008; Kuşdil ve Kağıtcıbaşı, 2000; Koca, 2009; Tokdemir, 2007; Uçar, 2009) araştırmalar olduğu görülmektedir. Bireye değerlerin kazandırılmasında her bir kurumun kendine özgü işlevleri bulunmaktadır. Üniversiteler de bu kurumlar arasında önemli bir yere sahiptir. Üniversitelerde görev yapan öğretim elemanlarının, beğenilir ve beğenilmez değerler hakkındaki görüşleri ise önemli bir konudur (Özdemir vd., 2010, s. 1073). Bu çerçevede; öğretim elemanlarının eğitimsel amaçların gerçekleştirilmesinde ve doğal yeteneklerin ortaya çıkarılmasında önemli bir rol oynadıklarını ifade etmek mümkündür.

Değerler üzerine yapılan çalışmalarda genel olarak kabul görmüş beş ölçüm yolu dikkati çekmektedir. Bunlar; Rokeach'ın Değerler Envanteri (Zhao vd., 1998, s. 23), Morris'in Değerler Sınıflandırması, Spranger'ın Değerler Sınıflandırması, Kahle'nin Değerler Listesi ve Schwartz'ın Değerler Teorisidir (Çalışkur vd., 2012, s. 222). Değerler ile ilgili literatürde en çok kabul gören çalışmalardan biri psikolog Milton Rokeach'e aittir. Rokeach (1973) çalışmasında bir değerler seti oluşturmuş ve değerleri davranış tarzlarıyla ilgili olanlar (araçsal değerler) ile nihai hedeflerle ilgili olanlar (amaçsal değerler) şeklinde ikiye (Şahin Fırat ve Açıkgöz, 2012, s. 422) ayırmıştır (Aşkan, 2010, s. 14). Bireye göre önemlerini değerlendirmek üzere belirlenen 18 adet araçsal ve 18 adet amaçsal (ereksel değer) değer belirlemiştir (Tanıt, 2007, s. 47). Söz konusu amaç değerler şunlardır; rahat bir yaşam (başarılmış, yolunda bir hayat tarzına sahip olma), heyecanlı bir yaşam (uyarıcı), hareketli bir hayat, başarı duygusu (devamlı bir katkı), barış içinde bir dünya (savaşımsız ve çatışmasız bir yaşam), güzellik/estetik (doğal ve sanatsal güzellikler), eşitlik (kardeşlik, herkese eşit haklar), aile güvenliği (sevilen birinin bakımı, korunması), özgürlük (bağımsızlık, seçme serbestiyeti), mutluluk (hoşnutluk, halinden memnun olma), iç huzur (içsel çatışmalardan uzaklık), olgun sevgi (cinsel ve ruhsal yakınlık, samimiyet), ulusal güvenlik (saldırlara karşı korunma), zevk (eğlenceli, hızlı olmayan, sakin bir yaşam tarzı), ahiret mutluluğu (kurtarılmış, iyi sonsuz bir yaşam), kendine saygı (özsaygı, onur), sosyal saygınlık (hürmet, beğenme, beğenilme), gerçek arkadaşlık (yakın, sıkı arkadaşlık, eşlik), erdemlilik (olgun bir hayat anlayışı) (Tanıt, 2007, s. 38; Yiğittir, 2010, s. 210). Araç değerler ise şunlardır (Çalışkur vd., 2012, s. 222); hırslı olma (sıkı, çok çalışma, idealist olma), geniş görüşlü olma (açık fikirli olma), muktedir olma (yetenekli, etkin olma), güler yüzlülük (kaygısız, neşeli, eğlenceli, rahat olma), temizlik (bakımlı, titiz olma), cesaret (inançlarını, düşüncelerini savunma), bağışlayıcılık (diğerlerini affetmeye istekli, razı olma), yardımseverlik (diğerlerinin rahatı, iyiliği için çalışma), dürüstlük (içten, güvenilir), hayal gücü kuvvetli olma (cesur, yaratıcı, üretken olma), bağımsızlık (kendine güvenme, yetme), entellektüellik (zeki, düşünceli), mantıklılık (tutarlı, mantıklı, makul olma), sevecenlik (müşfik, hassas, duyarlı olma),

itaatkarlık (saygılı), terbiyelilik (kibar, düşünceli), sorumluluk sahibi olma (güvenilir, emin, sağlam olma), kendini denetleyebilme (kontrollü, ölçülü olma) (Yığittir, 2010, s. 210). Bu çalışmada temel olarak değerlerin davranış biçimlerini belirlediği varsayımı üzerinden hareket edilmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanlarının, öğrencilerinde görmek istedikleri ve öğrencilerin sahip olduğu değerleri ayrı ayrı değerlendirmektir.

#### **Araştırmanın Amacı**

Değerlerin, sürekli olarak başvurduğumuz içsel referanslar olarak kararlarımıza ve dolayısıyla hayatımıza etki ettiğini ifade etmemiz mümkündür. Bu noktada değerlerin en önemli fonksiyonu, çeşitli durumlardaki davranışlara rehberlik eden, kişiye özgü standartlar sağlamasıdır. Bu araştırmanın amacı; öğretim elemanlarının öğrencilere ilişkin değer tercihlerinin değerlendirilerek, bu değerlerin öğretim elemanlarına göre önem düzeyleri ile öğrencilerin bu değerlere sahip olmalarına yönelik performans düzeylerinin ölçülmesidir. Bu amaç doğrultusunda Rokeach Değerler Envanteri'nde yer alan davranış tarzlarıyla ilgili olan değer maddeleri (araçsal değerler) kullanılmıştır.

#### **Araştırmanın Evren ve Örneklemi**

Bu çalışmanın örneklemini Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde görev yapan öğretim elemanları olarak belirlenmiştir. Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde görev yapan öğretim elemanı sayısı 32'dir. Bu çalışmada; örneklem hususunda tamsayım yapılmış, örneklemin tamamına ulaşılmıştır. Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi kadrosunda bulunan öğretim elemanları Tablo 1'deki gibidir;

**Tablo 1.** Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğretim Elemanı Sayısı

Unvanı	Kişi Sayısı	Unvanı	Kişi Sayısı
Prof. Dr.	3	Öğr. Gör. Dr.	1
Doç. Dr.	5	Arş. Gör. Dr.	1
Yrd. Doç. Dr.	10	Arş. Gör.	12
<b>Toplam Öğretim Elemanı Sayısı</b>	<b>32</b>		

#### **Araştırmanın Yöntemi**

Değer sınıflamalarından literatürde en çok kullanılan ve kabul gören çalışma Rokeach'in değerler sınıflamasıdır. Bu çalışmada da belirtilen sınıflama dikkate alınarak envanterdeki araçsal değerlerin tamamı kullanılmıştır. Rokeach Değer Envanteri; sıralama tipinde bir ölçek olup, bireyin kendi öncelik sırasına göre değerleri sıraladığı bir kağıt kalem envanteridir (Çalışkur vd., 2012, s. 227). Bu envanterdeki ifadeler, demografik niteliklere ait (yaş, cinsiyet ve mesleki tecrübe) sorular da ilave edilerek bir anket formu hazırlanmıştır. Öğretim elemanları açısından öğrencilerin sahip oldukları değerlerin önem düzeyleri ile performans düzeylerini ölçmek amacıyla oluşturulan ankette 18 ifade yer almaktadır. Bu ifadelerin değerlendirilmesinde "5'li Likert Ölçeği" kullanılmıştır. Öncelikle bu ifadeler önem ölçeğinde, 1: çok önemsiz ile 5: çok önemli aralığında düzenlenerek katılımcılar açısından bu ifadelerin önem düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin belirtilen bu ifadeleri ne derece karşıladığını belirlemek amacıyla performans ölçeğinde, ifadeler 1: çok yetersiz ile 5:

çok yeterli aralığında düzenlenerek öğretim elemanlarının öğrencilerin değer tercihlerine ilişkin performanslarını değerlendirmeleri istenmiştir. Önem ölçeği ile performans ölçeği arasındaki farkı belirlemek için “ilişkili ölçümler için t testi (paired samples t test)” yapılmıştır.

### Araştırmanın Kısıtları

Bu çalışmanın katılımcıları; zaman, maliyet ve ulaşılabilirlik etmenlerinden dolayı Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi’nde görev yapan öğretim elemanları ile sınırlandırılmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgular, Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi’nde görev yapan öğretim elemanlarının görüşleri ile sınırlıdır. Araştırma sonuçları, araştırma anketinde yer alan maddelerden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

### Bulgular

Araştırma sonucunda elde edilen veriler SPSS 19.0 (Statistical Package for Social Science) programına aktarılmış ve veriler bu program yardımıyla değerlendirilmiştir. Bu kapsamda önce araştırma ölçekleri güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. 18’er ifadeden oluşan önem ve performans ölçeğinin güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach’s Alpha katsayısı 0,932 ve 0,867 olarak bulunmuştur.

**Tablo 2.** Önem ve Performans Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek Türü	Cronbach’s Alpha	N of Items
Önem Ölçeği	,932	18
Performans Ölçeği	,867	18

Tablo 2’de yer alan güvenirlilik analizi ile ilgili sonuçlar, önem ve performans ölçeğinin oldukça yüksek bir güvenirliliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 3’te katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

**Tablo 3.** Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Değişkenler	Sıklık (N)	Yüzde Değeri (%)
<b>Cinsiyet</b>		
Kadın	13	40,6
Erkek	19	59,4
<b>Toplam</b>	<b>32</b>	<b>100</b>
<b>Yaş Dağılımı</b>		
18–25 yaş arası	4	12,5
26–35 yaş arası	16	50,0
36–45 yaş arası	4	12,5
46 yaş ve üzeri	8	25,0
<b>Toplam</b>	<b>32</b>	<b>100</b>
<b>Mesleki Deneyim</b>		
1 yıldan az	8	25,0
1-3 yıl	1	3,1
4-6 yıl	3	9,4
7-9 yıl	6	18,8
10 yıl ve üzeri	14	43,8
<b>Toplam</b>	<b>32</b>	<b>100</b>

Tablo 3'e göre ankete katılanların %59,4'ü erkeklerden, %40,6'sı kadınlardan oluşmaktadır. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş gruplarına bakıldığında %50'lik oran ile "26-35 yaş arası" ön plana çıkan yaş grubudur. En az paya sahip olanlar ise %12,5'lik oran ile "18-25 yaş arası" ile "36-45 yaş arası" katılımcılardır. Katılımcıların mesleki deneyimleri incelendiğinde, %43,8 gibi büyük bir oranının "10 yıl ve üzeri" tecrübeye sahip olduğu görülmektedir. En az pay ile "1-3 yıl arası" tecrübeye sahip katılımcıların oranı ise %3,1'dir.

Tablo 4'e göre Önem ve Performans Ölçeğine ilişkin verilerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri incelendiğinde; önem ölçeği açısından katılımcılar hiçbir ifadeye "çok önemli" düzeyinde katılım göstermemişlerdir. En yüksek aritmetik ortalama; dürüstlük ve sorumluluk sahibi olma ( $\bar{x}=4,68$ ) olarak 9. ve 17. ifadelere aittir. Önem ölçeğinde aritmetik ortalamasının en yüksek olduğu diğer ifadeler ise aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- ~ Entellektüellik (zeki, düşünceli) ( $\bar{x}=4,56$ ),
- ~ Geniş görüşlü olma (açık fikirli olma) ( $\bar{x}=4,50$ ),
- ~ Terbiyelilik (kibar, düşünceli) ( $\bar{x}=4,40$ ),
- ~ Mantıklılık (tutarlı, mantıklı, makul olma) ( $\bar{x}=4,34$ ),
- ~ Hırslı olma (sıkı, çok çalışma, idealist olma) ( $\bar{x}=4,31$ ),
- ~ Hayal gücü kuvvetli olma (cesur, yaratıcı, üretken olma) ( $\bar{x}=4,31$ ).

Önem ölçeği açısından katılımcılar hiçbir ifadeye "çok önemsiz" ve "önemsiz" düzeyde katılım göstermemişlerdir. En düşük aritmetik ortalamaya sahip ifade ise 7. ifade olan "bağışlayıcılık (diğerlerini affetmeye istekli, razı olma)" ifadesidir ve ortalaması 3,68 olarak tespit edilmiştir.

**Tablo 4.** Önem ve Performans Ölçeğine İlişkin Verilerin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

İfadeler	Önem			Performans		
	$\bar{x}$	s.s.	v	$\bar{x}$	s.s.	v
Hırslı olma (sıkı, çok çalışma, idealist olma)	4,31	,89	0,20	2,15	,98	0,45
Geniş görüşlü olma (açık fikirli olma)	4,50	,76	0,16	2,84	,98	0,34
Muktedir olma (yetenekli, etkin olma)	4,12	,55	0,13	2,93	1,07	0,36
Güler yüzlülük (kaygısız, neşeli, rahat olma)	4,28	,81	0,18	3,87	,97	0,25
Temizlik (bakımlı olma)	4,25	,98	0,23	3,87	,65	0,16
Cesaret (inançlarını, düşüncelerini savunma)	4,21	,79	0,18	3,12	1,09	0,34
Bağışlayıcılık (diğerlerini affetmeye istekli, razı olma)	3,68	,89	0,24	3,06	1,01	0,33
Yardımsverlik (diğerlerinin rahatı, iyiliği için çalışma)	4,06	1,04	0,25	3,56	1,18	0,33
Dürüstlük (içten, güvenilir)	4,68	,64	0,13	2,96	,99	0,33
Hayal gücü kuvvetli olma (cesur, yaratıcı olma)	4,31	,73	0,16	2,90	1,02	0,35
Bağımsızlık (kendine güvenme)	4,21	,79	0,18	3,46	1,04	0,30
Entellektüellik (zeki, düşünceli)	4,56	,66	0,14	2,81	1,09	0,38
Mantıklılık (tutarlı, makul olma)	4,34	,65	0,14	2,90	,92	0,31
Sevecenlik (hassas, duyarlı olma)	4,15	,80	0,19	3,68	,93	0,25
İtaatkarlık (saygılı)	4,18	,96	0,22	3,21	1,21	0,37
Terbiyelilik (kibar, düşünceli)	4,40	,75	0,17	3,12	1,00	0,32
Sorumluluk sahibi olma (güvenilir, emin olma)	4,68	,69	0,14	2,28	1,05	0,46
Kendini denetleyebilme (kontrollü, ölçülü olma)	4,25	,71	0,16	2,84	,95	0,33

Tablo 4'e göre; standart sapma değerlerine ilişkin yorumlarda bulunurken, bağıl değişkenlik katsayısı dikkate alınmış ve aşağıdaki formül kullanılmıştır:

$$v = ss / \bar{x} \leq 0,30 \text{ (Bağıl Değişkenlik Katsayısı= Standart Sapma/Aritmetik Ortalama).}$$

Bu hesaplamaya göre, bulunan değişkenlik katsayısı 0,30'dan küçük ise görüşler arasındaki farkın azaldığı dolayısıyla, cevapların homojen bir yapıya sahip olduğu; 0,30'dan büyükse cevapların heterojen bir yapıda olduğu söylenebilir. Yapılan bağıl değişkenlik katsayısı hesaplaması sonucunda, önem ölçeğinde bağıl değişkenlik katsayısı açısından 18 ifadeye verilen cevapların tamamının homojen bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu hesaplamaya göre, bulunan değişkenlik katsayısı 0,30'dan küçük ise görüşler arasındaki farkın azaldığı söylenebilir. Bu durum, verilen cevapların hesaplanan aritmetik ortalamalarının araştırmaya katılan kişiler arasında benzerlik gösterdiğinin kanıtı olabilir. Burada soruların ayırt edicilik endeksinin yüksek olduğunu da ifade etmek mümkündür.

Performans ölçeği açısından değerlendirildiğinde ise; katılımcıların hiçbir ifadeye "çok yeterli" ve "yeterli" düzeyinde katılım göstermediği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte; güler yüzlülük ( $\bar{x} = 3,87$ ); temizlik ( $\bar{x} = 3,87$ ); sevecenlik ( $\bar{x} = 3,68$ ) ve yardımsverlik ( $\bar{x} = 3,56$ ) ifadelerine en yüksek düzeyde katılımın gerçekleştiği görülmektedir. En düşük aritmetik ortalamaya sahip diğer ifadeler ise;



- ~ Hırslı olma (sıkı, çok çalışma, idealist olma) ( $\bar{x}=2,15$ ),
- ~ Sorumluluk sahibi olma (güvenilir, emin, sağlam olma) ( $\bar{x}=2,28$ ),
- ~ Entellektüellik (zeki, düşünceli) ( $\bar{x}=2,81$ ),
- ~ Geniş görüşlü olma (açık fikirli olma) ( $\bar{x}=2,84$ ),
- ~ Kendini denetleyebilme (kontrollü, ölçülü olma) ( $\bar{x}=2,84$ ) şeklinde tespit edilmiştir.

Yapılan bağıl değişkenlik katsayısı hesaplaması sonucunda, performans ölçeğinde bağıl değişkenlik katsayısı açısından temizlik (0,16), güler yüzlülük (0,25) ve sevecenlik (0,25) olmak üzere 4 ifadeye verilen cevapların homojen bir dağılım gösterdiği söylenebilmektedir. Bulunan değişkenlik katsayısı 0,30'dan büyük olan cevapların heterojen bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür ve bu bağlamda diğer ifadelerin heterojen dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Önem ve performans ölçeklerinin örneklem ortalaması arasındaki farkın birbirinden anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla ilişkili örneklem için T Testi uygulanmıştır. Tablo 5'e göre önem-performans ortalamaları arasındaki farkın Sig. $\leq 0,05$  düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile önem ölçeği ve performans ölçeği arasındaki fark tesadüfî değildir. Öte yandan, "güler yüzlülük" (Sig.  $0,85 \geq 0,05$ ) ve "temizlik" (Sig.  $0,76 \geq 0,05$ ) ifadelerinin önem ölçeği ile performans ölçeği arasında anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumda, görülen fark sadece tesadüfidir.

**Tablo 5.** Önem-Performans Ortalamaları Arasındaki Fark İçin İlişkili Örneklem İçin T Testi

	S.S.	T	df	Sig.(2- tailed)
<b>Önem - Performans</b>	<b>15,94</b>	<b>7,801</b>	<b>31</b>	<b>,000</b>
1. Hırslı olma	1,34	9,058	31	,000
2. Geniş görüşlü olma	1,40	6,667	31	,000
3. Muktedir olma	1,22	5,463	31	,000
4. Güler yüzlülük	1,29	1,779	31	,085
5. Temizlik	1,15	1,833	31	,076
6. Cesaret	1,51	4,096	31	,000
7. Bağışlayıcılık	1,09	3,215	31	,003
8. Yardımseverlik	1,29	2,184	31	,037
9. Dürüstlük	1,27	7,620	31	,000
10. Hayal gücü kuvvetli olma	1,38	5,731	31	,000
11. Bağımsızlık	1,39	3,050	31	,005
12. Entellektüellik	1,39	7,116	31	,000
13. Mantıklılık	1,18	6,835	31	,000
14. Sevecenlik	1,16	2,279	31	,030
15. İtaatkarlık	1,46	3,728	31	,001
16. Terbiyelilik	1,37	5,277	31	,000
17. Sorumluluk sahibi olma	1,43	9,494	31	,000
18. Kendini denetleyebilme	1,26	6,281	31	,000

Ölçeğe ilişkin maddelerin önem-performans farkları dikkate alındığında önem düzeylerini karşılamada olumlu etki oluşturan performans düzeyleri tespit edilmemiştir. Öte yandan olumsuz etki oluşturan performans düzeyleri aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- ~ Hırslı olma ( $\bar{x}=4,31$ ;  $\bar{x}=2,15$ ),
- ~ Geniş görüşlü olma ( $\bar{x}=4,50$ ;  $\bar{x}=2,84$ ),
- ~ Muktedir olma ( $\bar{x}=4,12$ ;  $\bar{x}=2,93$ ),
- ~ Güler yüzlülük ( $\bar{x}=4,28$ ;  $\bar{x}=3,87$ ),
- ~ Temizlik ( $\bar{x}=4,25$ ;  $\bar{x}=3,87$ ),
- ~ Cesaret ( $\bar{x}=4,21$ ;  $\bar{x}=3,12$ ),
- ~ Bağışlayıcılık ( $\bar{x}=3,68$ ;  $\bar{x}=3,06$ ),
- ~ Yardımseverlik ( $\bar{x}=4,06$ ;  $\bar{x}=3,56$ ),
- ~ Dürüstlük ( $\bar{x}=4,68$ ;  $\bar{x}=2,96$ ),
- ~ Hayal gücü kuvvetli olma ( $\bar{x}=4,31$ ;  $\bar{x}=2,90$ ),
- ~ Bağımsızlık ( $\bar{x}=4,21$ ;  $\bar{x}=3,46$ ),
- ~ Entellektüellik ( $\bar{x}=4,56$ ;  $\bar{x}=2,81$ ),
- ~ Mantıklılık ( $\bar{x}=4,34$ ;  $\bar{x}=2,90$ ),
- ~ Sevecenlik ( $\bar{x}=4,15$ ;  $\bar{x}=3,68$ ),
- ~ İtaatkarlık ( $\bar{x}=4,18$ ;  $\bar{x}=3,21$ ),
- ~ Terbiyelilik ( $\bar{x}=4,40$ ;  $\bar{x}=3,12$ ),
- ~ Sorumluluk sahibi olma ( $\bar{x}=4,68$ ;  $\bar{x}=2,28$ ),
- ~ Kendini denetleyebilme ( $\bar{x}=4,25$ ;  $\bar{x}=2,84$ ).

### Tartışma ve Sonuç

Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi öğretim elemanlarının öğrencilerinde görmek istedikleri ve önemli gördükleri değerlere ilişkin sonuçlar şöyledir; Öğretim elemanlarının çoğunluğu öğrencilerinde sorumluluk sahibi olma, dürüstlük, entellektüellik, geniş görüşlü olma ve hırslı olma; bir kısmı ise temizlik, itaatkarlık ve terbiyelilik değerlerinin çok önemli olduğunu düşünmekte ve öğrencilerin bu değerlere sahip olmalarını istemektedirler. Öğretim elemanları öğrencilerin Rokeach Değerler Envanterinde yer alan araçsal değerlere ilişkin performansını değerlendirdiğinde ise; hırslı olma, açık fikirli olma, sorumluluk sahibi olma ve üretken, cesur, mantıklı olma değerlerinde öğretim elemanları öğrencilerini yetersiz görmektedirler. Öğretim elemanlarının kararsızlık içerisinde bulunmakla birlikte kısmen katılım gösterdikleri değerler de tespit edilmiştir. Bunlar; öğrencilerin başkalarını affetmeye istekli ve razı olma, dürüst olma, zeki ve düşünceli olma, terbiyeli ve ölçülü olma değerlerinde kendini göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre; Rokeach Değerler Envanterinde yer alan 18 değere ilişkin ifadelerin tamamı, öğretim elemanları tarafından önemli olarak görülmektedir. Ancak öğretim elemanlarının değerlendirmesine göre öğrencilerin performansları önem ile kıyaslandığında nispeten düşük seviyede gerçekleşmiştir. İfadeler incelendiğinde; hırslı, geniş görüşlü, mukteditir, güler yüzlü, temiz, cesaretli, dürüst, hayal gücü kuvvetli, bağımsız, entelektüel, mantıklı, sevecen, itaatkar, terbiyeli, sorumluluk sahibi olma ve kendini denetleyebilme değerlerinde öğrencilerin öneme göre yetersiz oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Üniversite yaşamında değerler zamanla oluşmakta ve özümsemekte, sonraki zamanlarda ise değişip yenilenebilmektedir. Hammaddesi insan olan turizm sektöründe insana yaklaşımın anahtar oyuncularını olarak sektör çalışanları karşımıza çıkmaktadır. Sektör çalışanlarının müşteri ile kurduğu ilişki, müşteriye yaklaşımı ve müşteri ile iletişimi oldukça önemli görülmektedir. Çalışmamızın bulgularına göre; öğrencilerin temizlik, güler yüzlülük, sevecenlik ve yardımseverlik değerlerinde olumlu performans gösterdikleri tespit edilmiştir. Turizmin iyi yönetilmesinin kaliteli sektör çalışanları ile sağlanması söz konusudur. İnsan davranışını, önemli ölçüde sahip olduğu değerlerin biçimlendirmesi sebebiyle öğrencilerin bu hususlarda kendilerini yenilemeleri elzem bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizm sektörünün en önemli sorunlarından biri olarak, davranış yönünden biçimlendirilmemiş çalışanların varlığından söz etmek mümkündür. Bu durum değerlerin, birey tutum ve davranışları üzerindeki etkisi boyutunda dikkate alındığında; öğrencilerin değerlere ilişkin tercihlerinde gelişime ihtiyaç duyduğunu söylemek mümkündür. Otel işletmelerindeki personellerin tümünün dolaylı da olsa otel misafirleriyle temasları vardır. Dolayısıyla hizmet sektöründe çalışanlar, bir işletmenin varlığı açısından birinci derecede öneme sahiptir. Özellikle turistlerin tatil yeri seçiminde önemli bir noktada yer alan sektör çalışanlarının insanlar ile ilişkilerinde karşılıklarına saygılı davranmaları gerekmektedir.

Konaklama işletmelerinde çalışanların tutumu, diğer iş kollarına göre daha fazla önem arz etmektedir. Kişiliğin kullanımı, güler yüz, nezaket, içtenlik, saygı, temizlik, yardımseverlik gibi değerlere ilişkin tutum düzeyleri ve kullanma şekli müşterilerin temel psikolojik gereksinimlerinin de karşılanmasında çok etkilidir (Öztürk ve Seyhan, 2005, s. 123). Değer kavramının davranışlara yön veren önemli bir faktör olması bu açıklamayı destekler niteliktedir ve öğrencilerin bu özelliklerini geliştirmeleri gerekmektedir. Öte yandan bir turist rehberinin performansı turistlerin tatil deneyimini etkileyebilecektir. Turist rehberlerinin de içinde olduğu başarılı tur yönetimi elemanlarının taşıması gereken ortak özelliklerin başında kendine güvenme, dürüstlük, samimiyet, saygı, hoşgörü, güler yüz, sabır, yaratıcılık ve yeniliklere açık olma yer almaktadır (Avcıkurt, 2009, s. 76). Bu kapsamda özellikle turizm rehberliği bölümünde okuyan öğrencilerin belirtilen değerlerle ilgili olarak kendilerini geliştirmeleri gerektiği söylenebilir.

#### **KAYNAKÇA**

Akbaş, O. (2004), *Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Ankara.

- Aktay, A. (2008), *Yönetici ve öğretmenlerin değer tercihleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aktay, A. ve Ekşi, H. (2009), Yönetici ve öğretmenlerin değer tercihleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki, *İş Ahlakı Dergisi*, 2 (3): 19-65.
- Altıntaş, M. H. (2008), Türk üniversite öğrencileri ile ebeveynlerinin tüketici olarak önem verdiği değerler ve diğer ülke tüketicileri ile karşılaştırılması, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2): 1-14.
- Alakavuklar, O. N. ve Arbak, Y. (2009), Kişisel değerlerin kişilerarası çatışma yönetim biçimleri üzerindeki etkisi. (Yay. Haz. Ö. TORLAK, E. ERDEMİR, Ö. UZUN, S. ÇORBACIOĞLU), *17.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı 21-23 Mayıs 2009*, Eskişehir, Osmangazi Üniversitesi, 52-57.
- Aslan, R. (2007), *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim birinci basamaktaki öğrencilerin temel bilgi, beceri ve değerleri kazanma düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Aşkan, D. (2010), *İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin değer algılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Avcıkurt, C. (2009), *Turizm sosyolojisi: Genel ve yapısal yaklaşım*, (3. Baskı), Detay Yayıncılık, Ankara.
- Balcı, F. A. ve Yanpar Yelken, T. (2010), İlköğretim öğretmenlerinin “değer” kavramına yükledikleri anlamlar, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39: 81-90.
- Başçıftçi, F., Güleç, N., Akdoğan, T. ve Koç, Z. (2011), Öğretmen adaylarının değer tercihleri ile epistemolojik inançlarının incelenmesi, [Erişim adresi]:<[http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/international\\_conference.pdf](http://www.iconte.org/FileUpload/ks59689/File/international_conference.pdf)>, [Erişim tarihi: 19.04.2014].
- Bayraktar, M. (2009), *Lise son sınıf öğrencilerin değer tercihleri ve meslek değerleri arasındaki ilişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bolat, Y. (2013), Bir değer ölçme aracı: çok boyutlu sosyal değerler ölçeği, *Turkish Journal of Education*, 2 (4): 13-27.
- Can, Ö. (2008), *Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çalışkur, A., Demirhan, A. ve Bozkurt, S. (2012), Değerlerin belirli meslek alanları ve demografik değişkenlere göre incelenmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (1): 219-236
- Coşkun, Y. ve Yıldırım, A. (2009), Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (6): 311-328.
- Çelikkaya, T., Filoğlu, S. ve Öktem, N. S. (2013), Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler tarafından uygulanma düzeyleri, *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4 (1): 121-147.

- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H. ve Çıkkılı, H. (2008), Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16): 69-91.
- Dilmaç, B., Deniz, M. ve Deniz, M. E. (2009), Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları ile değer tercihlerinin incelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (18): 9-24.
- Keskin, Y. (2008), *Türkiye’de sosyal bilgiler programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keskin, Ü. Ve Sağlam, H. İ. (2014), Sınıf öğretmeni adaylarının insani değerlere sahip olma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Sakarya University Journal of Education*, 4 (1): 81-101.
- Koca, A. İ. (2009), *Üniversite öğrencilerinin değerleri ve bireysel özellikleri ile kariyer tercihleri arasındaki ilişki: Çukurova Üniversitesi’nde bir araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Koruklu, N. ve Aktamış, H. (2012), Study of prospective teachers’ conceptualization of value preferences, *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12 (2): 1303-1307.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıcıbaşı, C. (2000), Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı, *Türk Psikoloji Dergisi*, 15: 59- 76.
- Oğuz, E. (2012), Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2): 1309-1325.
- Onatır, M. (2008), *Öğretmenlerde özgecilik ile değer tercihleri arasındaki ilişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, M. Ç., Ünsal, H., Yüksel, G. ve Cemaloğlu, N. (2010), Türkiye’deki öğretim elemanlarının çocuklarına, öğrencilerine ve meslektaşlarına ilişkin değer tercihleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (2): 1071-1112.
- Özdemir, Y. ve Koruklu, N. (2011), Üniversite öğrencilerinde değerler ve mutluluk arasındaki ilişkinin incelenmesi, *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1): 190-210.
- Özkul, A. S. (2007), *Yaşam ve çalışma değerlerini etkileyen faktörler: SDÜ öğrencileri üzerine bir araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Öztürk, Y. ve Seyhan, K. (2005), Konaklama işletmelerinde sunulan hizmet kalitesinin artırılmasında işgören eğitiminin yeri ve önemi, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1: 121-140.
- Sağnak, M. (2005), Örgüt ve yönetimde değerlerin önemi, [Erişim adresi]:<[http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli\\_EgitimDergisi/166/index3-sagnak.htm](http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_EgitimDergisi/166/index3-sagnak.htm)>, [Erişim tarihi: 28.04.2014].
- Sarıcı Bulut, S. (2012), Gazi eğitim fakültesi öğrencilerinin değer yönelimleri, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1 (3): 216-238.
- Sarıcı Bulut, S. (2013), Gazi eğitim fakültesi rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü ve diğer bölüm öğrencilerinin değer eğilimlerinin karşılaştırılması, *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 6 (1): 1245-1261.

- Şahin Fırat, N. ve Açıkgöz, K. (2012), Bazı değişkenler açısından öğretmenlerin değer sistemleri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43: 422-435.
- Tanıt, T. (2007), *Eğitim yöneticilerinin değer tercihleri ile yaratıcılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tokdemir, M. A. (2007), *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Uçar, S. (2009), *Sosyal bilgiler programındaki değerlerle ilgili kazanımlara yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ünal, F. (2011), Öğretmenlerin öğrencilerine kazandırmak istedikleri değerlere yönelik bir inceleme, *Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi – Teori ve Uygulama*, 2 (4): 3-24.
- Yalar, T. ve Yanpar Yelken, T. (2011), Değerler eğitiminin iyileştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi ve bir program modülü örneğinin geliştirilmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (38): 79-98.
- Yıldırım, K. (2009), Values education experiences of Turkish class teachers: A phenomenological approach, *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 35: 165-184.
- Yılmaz, E. (2009), Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7 (17): 109-128.
- Yığittir, S. (2010), İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (19): 207-223.
- Zhao, J., He, N. ve Lovrich, N. P. (1998), Individual value preferences among American police officers - The Rokeach Theory of Human Values revisited. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 21 (1): 22-37.